

Sikkasztók, betörők és gyilkosok között

Részletek az 1980. okt. 23-i zártkörű főtárgyalásról készült jegyzőkönyvből: „Huszár Zoltán vádlottnak a JSzSzk 134. szak. 1. bek. ütköző nemzeti, jogi és vallási gyűlölet, viszály vagy türelmetlenség szítása büntette miatt a szabadkai bíróság büntető tanácsa 2 évi börtönbüntetést állapított meg, figyelembe véve mint enyhítő körülményt a vádlott előéletét, míg súlyosbító körülményt a bíróság nem észlelt, de ugyanakkor a bíróság mérlegelte hogy a vádlott tettét egy hosszú idő folytán, szisztematikusan, iskolai előadói minőségben követte el, mely körülmény a társadalmi veszélyességére kihat.

A bíróság Huszár Zoltán vádlottat a JSzSzk Bt. 66. szak. alapján 4 évre eltiltotta az előadói, tanári teendőik végzésétől.”

„Huszár Zoltán vádlott mind a vizsgálat, mind pedig a főtárgyalás folyamán tagadta bűnösségét, azzal védekezett, hogy a terhére rótt bűncselekményt nem követte el, mert habár a vádbeli eset egyes szavait használta, de ezt nem olyan értelemben, mint ahogy azt a vád feltünteti. Nem mondta, hogy minek a szerb nyelvet tanítani Horgoson, ahol magyarok élnek. Nem felel meg a valóságnak, hogy Szemerédi Ilonának mondta volna, hogy nem szereti azokat, akik magyarok lévén szerb nyelvet tanítanak és tanultak, és szerb nyelven fejezték be az egyetemet, és olyan nyelven és szellemben nevelik a gyerekeket, hogy meg kell tanulniuk a környezet nyelvét is, mert ez azt jelenti, hogy nyálnak az országnak, és ha rajta múlna, megtiltaná a szerb nyelv használatát... Egyébként kijelentette, sem nacionalistának, sem sovinsztának nem érzi magát, s nem is volt szándékában ilyen kijelentéseket tenni. A vizsgálat és a főtárgyalás

folyamán előállott terhelő vallomásokkal kapcsolatban kijelentette, hogy azokra személyes összeütközések miatt került sor.”

„A bíróság hitelt adott a kihallgatott tanúknak, akiknek nem volt semmilyen alapjuk, hogy a vádlottat ártatlanul bírálják, ugyanakkor mely cselekményt több tanú is egybehangzóan bizonyított és leírt, ezért a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a vádlott minden kétséget kizáróan elkövette a terhére rótt bűncselekményt. Ennek alapján nem fogadta el a vádlott védekezését.”

Nem föllebbeztem az ítélet ellen, mert ügyvédem véleménye szerint, aki az egész tárgyalás alatt alig szólt valamit, jól jártam ezzel a bíróval, és féltő, hogy a föllebbezéssel csak rontanék a helyzetemen, az ügyész ugyanis 3 évet kért a fejemre.

Ellenem hét tanút vonultattak föl, miután a belügyiek megdolgozták őket. Közülük kettő hamis tanúzásra is hajlandó volt. A nyolcadik számba vehető tanú – ahogy nekem ezt később elmondták – nem jelent meg a tárgyaláson arra való hivatkozással, hogy úgymint elájulna. Mellettem senki sem mert kiállni. Később azt is megtudtam bizalmas beszélgetés során, hogy volt, aki tanúként védelmemre kelt volna, de lebeszéltek erről az „őrültségről”, koncepciós perként jelölve meg az ügyemet, tehát rajtam úgyszemint segitene, magának ártana csak ezzel. Nyilván nem véletlen, hogy mind a 7 tanú magyar volt, habár az igen súlyosnak ítélt kijelentéseimet két-három olyan szerb pedagógus is hallotta, aki jól tud magyarul. A politikai gépezet a teljes és korlátlan hatalom birtokában kifogástalanul működött. Tanúkat, még hamis tanúkat is könnyű volt találni akkortájt – főleg a párt soraiban, akik föltétlen

hívei voltak a hatalomnak, hiszen hogyné lettek volna azok, amikor lakást kaptak meg kölcsönt (mely időközben semmivé vált a pénzromlás miatt) új ház építésére és ösztöndíjat gyerekeiknek; az anyagiakon túl pedig úgy érezhették, hogy ők is részesei a hatalomnak. Főleg ha vegyes házasságban éltek, vagy gyerekük élt ekképp, így önként és dalolva szívesen azonosultak vele, egy olyan ország vezető gárdájának tagjaiként, amely nagy nemzetközi tekintélynek örvend, tehát ők is magyarok ugyan, de az elithez tartoznak a közélet minden területén. Valóban örültségnek látszott viszont bármiféle magyar ügy mellett hitet tenni.

Az áldozat így válik gonosztevővé, a gonosztevő pedig áldozattá a történelem fintora következtében, európai mércével is mérhetően. A királyi Jugoszlávia magyarellenés politikája a titói Jugoszláviában tovább folytatódott, csak álcázottan, rejtetten, ravaszul, mézes-madzaggal körítve, ködösítéssel és porhintéssel. Horgos lakói 1910-ben 100 %-ig magyarok voltak, nyolcvan évvel később már csak 89 %-ig. „Finomul a kín” – írta a költő a múlt század harmincas éveiben; igen: azóta még tovább finomult, de az elnyomás is. Mindez azonban nem lett volna elég ahhoz, hogy ilyen könnyen elhallgattassák a magyar ügy mellett kardoskodókat. Ehhez bizony szerbekre is szükség volt. Öntudatos, nemzeti érzéstől mélyen áthatott emberekre, olyanokra, akik nemzetük értékeit minden esetben szemük előtt tartják. Nagy szerb nacionalizmus ez és pánszláv eszmeiség? Talán nem is egészen – a sovinszta kilengések ellenére. Hogyan volt ez lehetséges az ún. szocialista társadalmi berendezkedés és a testvériség-egység fénykorában? Választ erre a kérdésre talán csak a józan és alaposan fölkészült társadalomtudósok meg lélekelemzők tudnának adni. Magyarok lenni mindenestre akkor is nehéz volt, de magyarként pártagnak sem volt éppen könnyű. A dolog megvilágítására elég csak annyit megjegyezni, hogy miután kiszabadultam a börtönből, ahol köztörvényes bűnözők közt kellett fönntartanom magamat, ta-

lálkozásunkkor az iskola titkárnője zavartan közölte, hogy az igazgatót és a többieket, vagyis a tanúimat kényszerítették a tanúvalloásra: behívták őket a belügybe. A szöveget is ott készítették el, az igazgatónak és a tanúknak csak alá kellett írniuk. Nem tehettek mást. – Tudom – mondtam. Az igazgatót ezért a szolgáltatásért és érdemei elismeréséül hamarosan előléptették. Egyszerű általános iskolai igazgatóból (tanítóból) községi, azaz kerületi főigazgató lett, két másik tanú pedig városba került.

Az ellenem folyó vizsgálatot viszont még vagy 20 évvel korábban elkezdhették, mégpedig Péterrévén, ahol 1960-tól 62-ig tanítottam. Ott egy szerb tanárral ismerkedtem meg, aki ugyanakkor került oda, mint én. Igen barátságos szerb embernek látszott, és kötetlen beszélgetéseink során eszem ágában sem volt föltételezni vagy gyanakodni rá, hogy bármiféle rossz szándéka van. Sajnos tévedtem. Ez az ember volt ugyanis minden jel szerint az, aki elindította ellenem a nyomozást. Nyilván meggyőződött arról, hogy engem nem lehet befolyásolni, mert öntudatom van olyan erős, mint az övé. Egyszer együtt ügyeleteskedtünk a tízperces szünetben, és valahogy a költőkre terelődött a beszélgetés. Lekicsinylően nyilatkozott a magyar költőkről. Ezt még lenyeltem, habár volt némi ellenvetésem. Aztán befelé menet a folyosón közel a tanárihoz azt találta mondani, hogy a magyar nyelv vacak nyelv. Nekem sem kellett több – fiatal voltam még, és a valóságos politikai viszonyokban eléggé járatlan –, a nyitott tanári ajtaja előtt dühösen visszavágtam: - Vacak a szerb nyelv!!

Ez a pedagógus Vukováron született, és családjuk még a királyi Jugoszláviában Moholra költözött. Dobrovoljácok voltak? Lehetséges. 41-ben aztán munkatáborba vitték. Hogy ott és később mi történt vele? Nem lehet tudni. Mindenesetre ugyancsak ideges, ha nem idegbeteg ember lett belőle.

Még abban az évben elhagytam Péterrévét, mert tarthatatlanná vált ott a helyzetem, és Horgosra jöttem. A vihar csak ezután tört ki

igazából. A péterrévei magyar igazgatót – habár a falu párttitkára volt – igen megbírálták, amiért engem büntetlenül futni hagyott. Ebben a bírálóban, mely a hírek szerint utóbb veszekedéssé fajult, a moholi szerb tanár járt elől, az az ember, aki a királyi Jugoszlávia föltétlen híve volt, tehát párton kívüli ugyan, mégis az ő hangja bizonyult erősebbnek. Ettől kezdve Horgoson megfigyelés alatt tartottak, olykor provokáltak is, és gyűjtötték ellenem a terhelő adatokat – nyilván a belügy utasítása nyomán. Erre a piszkos munkára akadt egy-két pedagógus és besúgó. Erről a többszörösi igazgatói fejmosáson, mely a jóakarató figyelmeztetés látszatát keltette, az iskolában lefolytatott három tárgyaláson, a szabadkai rendőrtiszt vallatása közben, a vizsgálóbíró faggatásain és a főtárgyaláson elhangzott részletek árulkodtak, meg az is, hogy a tanúk közt egy péterrévei is akadt. Ekkor már tisztában voltam mindennel.

Nyomasztó „miért?” kérdésem nem volt, és ma sincs. Raboskodásom idején sokat olvastam, sakkoztam, nyelvekkel foglalkoztam.

Szerencsémre a házkutatás alkalmával megtalálták a naplóm, és a vallatás annak alapján folyt. Így verés nélkül megúsztam. Ez talán annak is köszönhető, hogy egy rokonom – rég meghalt szegény –, aki nemcsak párttag volt, hanem valamiképpen kapcsolatban állt a belüggyel is, közbenjárt az érdekemben. Attól sem estem kétségbe, hogy útleveletem bevonták, és hosszú ideig, évekig nem kaptam újat. Állást sem kaptam, de megéltem valahogy, és kihúztam a nyugdíjaztatásomig.

Büszkén mondja Ady Endre a múlt század elején: „Mi harcunkat megharcoltuk”, és ezt tettük mi is néhányan, akiket meghurcoltak, és nemcsak mi néhányan, hanem mások is itt a mindig huzatos Délvidéken abban a nehéz időben, a családoknak szánt 74-es alkotmány bűvöletében. Meg is kaptuk érte a magunkét. De nekünk volt igazunk! Csak akkor sem és azóta sem „fut az ellen”, sőt egyre szaporodik. „Rab vagy; míg a szíved lázad” – ezt már József Attila írta a harmincas években. És ha nem lázad a szíved, vajon szabaddá válsz-e, vagy csak úgy képzeled, hogy szabad vagy?

